

כך אמרה הברייתא שאותו היום שבת היה (מזרחי שמות טז, א). ויש שכתב, שאכן לדעת התנא בברייתא זו שנסעו מאילים בשבת, לא הצטוו על תחומין במרה (אור דרוע הל' שבת פה).

אותו יום נטל עֶשֶׂר עֶטְרוֹת, ראשון לעשרה דברים (רש"י). והמעלה בכך שאותו יום הוא הראשון לכל אותם דברים, הוא משום שההתחלה של כל דבר היא היסוד והשורש שלו, ובה כלול כל הדבר עד תכליתו, ואינו נצרך אלא לצאת מן הכח אל הפועל (אמרות חיים [ויסקיר] עמ' כו).

ראשון למעשה בראשית, שראש חודש ניסן באותה שנה חל ביום ראשון בשבוע שהוא היום הראשון לבריאת העולם (רש"י). ויש שהוסיפו, שהוא כדעת האומר (ר"ה יא, א) שבניסן נברא העולם [שגם מצד היום בחודש הוא ראשון למעשה בראשית] (ריטב"א ור"ן).

ראשון לעבודתה, שבשבעת ימי המילואים אף שהקריבו קרבנות, היתה זו הכנה לעבודת המשכן ליום השמיני למילואים שבו התחילה עיקר העבודה (שפת אמת, וברש"י יומא ג, ב מבואר, שעבודת משה בשבעת ימי המילואים אינה קרויה עבודה ביחס לעבודת הכהנים, לפי שלא היתה בבגדי כהונה).

ראשון לאכילת קדשים, לפנים מן המחיצה, ועד עכשיו היו נאכלים בכל מקום (רש"י). והכונה היא לקדשים קלים הנאכלים בתוך מחנה ישראל [ומשבאו לירושלים בתוך החומות], שקודם המשכן היו נאכלים בכל מקום [שלא היה אז עדיין דין שלש מחנות (ביאור החפץ חיים לתורת כהנים ריש פרשת שמייני)], אבל קדשי קדשים אכלו כבר בשבעת ימי המילואים בתוך מחיצתם בחצר המשכן (הגהות רא"מ הורביץ). ויש שכתב, שגם קדשי קדשים לא אכלו בשבעת ימי המילואים בתוך מחיצתם, כיון שבכל יום משבעת ימי המילואים היו מפרקים את המשכן [כמובא בתוס'], ובשעת אכילה היה המשכן מפורק (יפה עינים, ע"פ הירושלמי יומא א, א, וכעין זה בעין יוסף בשם היפה תאר במדבר רבה יג, ו). ויש שביאר, ש'ראשון לאכילת קדשים' פירושו שאז התחדשה אכילת קדשי קדשים, שאינם קרבים בבמות (ראב"ד תורת כהנים שם).

מר סבר אשפת איפקוד, ועל עשר מצוות נצטוו ישראל במרה, שבע מצוות שקיבלו עליהם בני נח, והוסיפו עליהן דינים ושבת וכיבוד אב ואם (ברייתא סנהדרין נו, ב).

אתחומין לאיפקוד, שעל לאו גרידא כאיסור תחומין שאין בו כרת וסקילה [כמבואר בגמ' להלן (קג, ב)] לא הצטוו (ריטב"א ח' הר"ן ומיוחס לר"ן) [והאיסור של 'אל יצא איש ממקומו' (שמות טז, כט), נאמר בסיני אלא שנכתב במרה (רמב"ן, ח' הר"ן), או שפירושו איסור הוצאה ולא איסור תחומין (מיוחס לר"ן)]. ולפיכך כשנסעו מרפידים נסעו בשבת, שלא הוזהרו שלא לילך יותר מאלפים אמה (רש"י). ועל איסור הוצאה לא עברו במסעם, כיון שהניחו את כליהם ואוהליהם על חמוריהם, והדבר היה מותר להם כי גם על לאו של מחמר לא הצטוו במרה, משום שאין בו כרת וסקילה (רמב"ן וריטב"א).

ויש שכתב, שלאו דוקא נקטה הגמ' תחומין, שהרי יש אומרים (סוטה ל, ב) שאין בתחומין כלל איסור מהתורה [ואילו כאן משמע שלכולי עלמא לאחר מתן תורה הצטוו על תחומין], אלא מדובר על איסור הוצאה, שהיו מוליכים עמהם כל אשר להם (תוס') [ולשון 'תחומין' פירושו רשות היחיד והרבים (רמב"ן)]. וכדי שלא לעבור על איסור סותר [אף שסתרו את אהליהם בשבת עצמה ולא מערב שבת, שהרי רק בהעלות הענן ידעו על מסעם (מצפה איתן)], עשו זאת בשינוי או על ידי שנים, שאין בזה איסור מהתורה (פני יהושע וחתם סופר).

ויש שכתב, שהמחלוקת אם הצטוו על 'תחומין', אינה על הוצאה גמורה מרשות היחיד לרשות הרבים, שהרי זו מלאכה כשאר מלאכות ובודאי הצטוו עליה במרה, אלא מדובר על העברת ארבע אמות ברשות הרבים שהיא הלכה למשה מסיני ועליה הצטוו בסיני ולא במרה, אבל להוצאה גמורה לא הוצרכו כי סתרו את אהליהם מערב שבת ולא היתה להם רשות היחיד (מרומי שדה, ושלא כהמצפה איתן לעיל).

ויקעו מאלים וכו' ואתו היום שבת ה'ה, ולרב אחא בר יעקב הסובר בגמ' לעיל שכבר במרה הצטוו על תחומין, צריך לומר שנסיעתם מאילים היתה בערב שבת, ובשבת באו למדבר סין, ועל